

KDE SE DIVADLO V ČLOVĚKU BERE?

Tu nejpodstatnější výbavu si přinášíme už na svět. Nechci mluvit o předurčení, spíš jde o talent nebo předpoklady. Ty jsou v genech, v dědičnosti. Něco takového se najde i u mne. Rodiče se pokoušeli ochotnický hrát divadlo, hrála ho i moje starší sestra Maruška. Já sice nikdy neplánoval, že jednou divadlu upíši duši, ale byl jsem odjakživa rád, když jsem něco řekl nebo udělal a lidi kolem se smáli. Nejdřív jsem to neplánoval, ale postupně jsem si všiml, že z toho, co se kolem mě děje, si vybírám jiné věci než ostatní. Jinak je vidím a ostatním to připadá legrační. Kdoví proč tomu tak je. Třeba jinak poslouchám? Nebo jinak vidím?

PROČ ZASE VZPOMÍNÁM...

Chtěl bych Vás, všechny čtenáře a čtenářky, pozvat k sobě na návštěvu. Rád bych poznal každého, kdo si moji knížku koupí. Kdoví kolik by Vás bylo a zda bychom se do našeho nepříliš velkého bytu vešli. Ale nějak bychom to určitě udělali. Pak bychom se mohli vzájemně zkoušet z jednotlivých příběhů, protože tahle knížka je už několikátá v pořadí, a navíc mnohé historiky jsem už vyprávěl třeba na besedách, v rozhovorech, v rádiu nebo v televizi. Byla by to zajímavá konfrontace, protože já své zážitky pokaždé vyprávím jinak. Odkoukal jsem to

od Vladimíra Menšíka, s nímž jsem jezdíval v jednom autě, když jsme natáčeli film *Parta hic*. Je to už hodně dávno, v roce 1975, ale pamatuji si to naprosto přesně. Sedli jsme do auta, on začal vyprávět, pustil fantazii na plné pecky a nepřestal, dokud se zase nevyprnul motor. Fantazie se pouštěla sama. Některé příběhy jsem slyšel opakovaně, ale pokaždé to byl nový zážitek. Vždycky je vyprávěl jinak. To bylo úžasné, dokonalé. Na to člověk musí mít talent. Jen špatní vypravěči mají vše do detailu stejné. Kdyby se jejich vyprávění měřilo stopkami, bylo by to určitě nachlup shodné. A já bych rád slyšel, zda si lidé pamatují moje příběhy – a jak.

Už jsem šmátral ve své paměti několikrát, ale určitě jsem si nevzpomněl na všechno. Během lidského života se toho stane spousta. Nemohu si stěžovat na nedostatek zážitků, ovšem každé svoje vyprávění nebo vzpomínání vždycky nasměřuji k divadlu. Byl jsem jím doslova poblázněný. Když jsme hrávali v Semaforu s Janou Paulovou a Rostou Kubou, tak lidé řvali v hledišti nadšením, měli jsme pokaždé vyprodáno a byla to paráda. Jen kritika si nás nevšímala, což mé kolegy mrzelo. Já jim ale říkal, ať si to představí obráceně – že kritiky budeme zajímat, budou o nás psát pochvalné články, ale diváci při našich vystoupeních budou zívát, pokud ovšem vůbec přijdou. Uznali, že tohle je lepší varianta.

Tehdy jsem často říkal, že my – naše herecká parta – jsme tady na tomto světě hlavně proto, abychom hráli divadlo. Byli jsme hraním zblázněni, bavilo nás to a shodli jsme se na tom, že s tím nikdy nemůžeme přestat, že ho nikdy nemůžeme opustit. Nejdřív Kladivadlo, pak Semafor, jedna role za druhou, do toho začaly přicházet nabídky z televize i filmu. Možná někoho zrovna napadlo, že k dokonalému štěstí mi scházelo už jen klasické kamenné divadlo. Ovšem pravdou je, že taková nabídka také přišla. Byl jsem lákán panem režisérem Jaroslavem Dudkem, moudrým, laskavým, vědoucím člověkem, abych

šel hrát do Divadla na Vinohradech, kde působil. Právě před tímto divadlem jsme se totiž potkali a dali se do řeči. Já mu hned řekl, že to musím odmítnout, i když mám samozřejmě z tak velkorysé nabídky radost. Ale kdybych souhlasil, byl by smutný on a byl bych smutný i já. On je pedant, přesně ví, co mají herci udělat a jak má hra ve výsledku vypadat. Ale já jsem přesný opak. Mě baví narušovat tabu, dělat roli jinak, než by se dalo předpokládat. Jak říkal básník, režisér a divadelní pedagog Miloš Horanský – divadlo má devětadevadesát podob a vy si vyberte tu svou.

V tomto směru jsem asi anarchista. Toužím hrát divadlo ve společnosti výborných herců – což se mi mnohokrát podařilo –, kteří vezmou klasika a nastudují ho pod vedením výborného režiséra tak, jak by si to představoval klasik a udělalo by to kamenné divadlo. Ale řízením osudu si jako hlavního představitele vyberou človíčka, který s nadšením roli přijme, nesmírně ho to baví, ale postavu si vysvětluje po svém, příběhem se nechává jen inspirovat a obohacuje ho o vlastní zážitky a názory. To není snižování úrovně herectví kolegů, naopak je to jejich povýšení. Nový nápad musí být natolik silný, aby se i oni začali divadlem bavit.

Tehdy na chodníku mi pan režisér Jaroslav Dudek řekl, že mám pravdu, že vlastně kvůli tomu se na mě chodíval kdysi dívat do Divadla Ateliér, když jsem tam hrával s Luďkem Sobotou. Byl jsem tím šokovaný, nikdy o sobě nedal vědět, netušil jsem, že mezi diváky sedí tak vynikající režisér, k němuž mám velkou úctu. A tak jsem se ho tenkrát zeptal, kde vzal odvahu obsadit mě třeba do televizního seriálu *Nemocnice na kraji města* nebo posléze do filmu *Hřbitov pro cizince*, když na vlastní oči viděl, co na jevišti provádím. Odpověděl mi, že mě obsadil proto, že mi role seděla a on mě v ní od začátku viděl.

Pan režisér Dudek měl na lidi radar, věděl, co a proč dělá, divadlu rozuměl. Vysvětlil jsem mu, že to ode mne není neskromnost, ale

já musím hrát hlavní roli. Kdyby to tak nebylo, pak by moje snažení nemělo smysl, nemělo by opodstatnění. Postavení hráče mého typu musí být osou. Je to pravidlo, které se musí respektovat, jinak by moje snažení nemělo smysl.

PROČ SE ASI LIDÉ ROZHODNOU PRO URČITOU PROFESI?

Možná se ani nerozhodují lidé, ale sám osud rozhodne a někoho si pro určitou profesi vybere. Když přemýšlím, jak to bylo se mnou a kdo s divadlem přišel první – jestli já nebo osud –, vybavuje se mi jedna příhoda z dětství.

Bylo mi asi šest, ještě jsem nechodil do školy a jel jsem s rodiči z Kadaně, kde jsme bydleli, do Ústí nad Labem k příbuzným. Jezdili jsme tam pravidelně a můj tatínek si pokaždé spletl dvě ústecká nádraží. I tentokrát zavelel k opuštění vlaku o stanici dřív, my jeho příkaz nezpochybnili, spořádaně vystoupili, poté bez reptání šli na stanici městské dopravy, jako ostatně pokaždé, a odtud jsme chtěli odjet k strýčkovi a tetě. Hned vedle stanice byla výloha malého obchůdku a mě v ní upoutala krásná velká marioneta. A já po té loutce okamžitě zatoužil. A byla to touha tak velká, že jsem se od výlohy nemohl odlepit. Fascinovaně jsem se na ni přitiskl, upřeně zíral na loutku a představoval si, co všechno bych s ní mohl dělat. Že bych vlastně nikoho jiného nepotřeboval, protože ona by mi zahrála kohokoliv. Když se mě rodiče snažili od výlohy odtrhnout, spustil jsem řev. Ne snad, že bych řval poprvé v životě, ale zřejmě to byl jiný řev než obvykle, protože moji jinak racionální rodiče se rozhodli mi vyhovět. Neděle neneděle. Zjistili, kdo je majitelem obchodu, došli k němu domů a přemluvili ho, aby přerušil sváteční siestu, šel s námi do svého obchodu a marionetu nám prodal. Ten pocit štěstí, který jsem měl, když pan vedoucí vyndal loutku z výlohy a podal mi ji, si pamatuji dodnes.

Z návštěvy příbuzných nebylo nic, ale kupodivu mi nikdo nic nevyčítal. Když jsme se vrátili domů, vrhl jsem se okamžitě ke svému loutkovému divadélku, odsunul všechny loutky a začal si hrát s tou novou. Byla obrovská, mnohem větší než celé divadélko. To jí sahalo někam do pasu. Čněla v něm jako obryně, ale mně ta disproporce nevadila. Nemohl jsem se loutky nabažit, viděl jsem v ní všechny svoje oblíbené pohádkové bytosti a ona byla ve všech těch rolích věrohodná.

Kdoví, třeba právě tehdy mi osud napověděl, co bych měl jednou dělat. Jasně mi přece naznačil, že mi vybral divadlo, ale ne to klasické. Ne velké kamenné divadlo, kde se herec musí pořádně snažit, aby byl na scéně vidět, kde je každý krok a každé slovo přesně nastudováno a je třeba se striktně držet scénáře. Pro mne moudrý osud přichystal divadlo, jemuž se říká autorské. Divadlo, kde větší roli než kulisy hrají lidé. A že ti lidé musejí hrát tak, aby z divadla vyčuhovali, aby byli vidět, stejně jako kdysi vyčnívala z kulisy moje přerostlá marioneta. Protože do takového divadla se chodí na herce, a ne na divadelní kusy.

Tuhle starou marionetu už nemám. Opustila mě a já ani nevím, jak a kde skončila. Možná usoudila, že u mě už svoji práci odvedla a je čas jít o dům dál, možná je pořád někde schovaná a tajně mě sleduje, jestli jsem si vzal její rady k srdci. Ovšem nahradily mi ji dvě jiné loutky. Obě byly vytvořeny podle mne, respektive podle vodníka, jehož jsem mnohokrát hrál. Jsou ze dřeva, vypadají skoro jako dvojčata, ale já vím, že jedna z nich je asi o pět let starší. Ostatně při bližším ohledání je ten věkový rozdíl znát. I když jsem se na roli namaskoval stejně, jedna má o trochu víc vrásek. Kupodivu ta mladší. U loutek jde čas totiž jinak než u lidí. Mám je rád a vidím na nich, jak spolu se mnou zestárla i moje role vodníka. Působí mi to radost. Protože je pěkné, když herec může stárnout se svou rolí. Třeba se dočkám ještě jedné loutky, která bude znázorňovat vodníka už hodně starého a vetchého. A je jisté, že právě ona bude z těch loutek nejmladší.

PROČ MAJÍ LIDÉ POTŘEBU PSÁT?

Lidé píší, protože se to naučili ve škole (aspoň většina z nás) a protože si z jakési marnivosti přejí, aby po nich něco zbylo. Aby zůstalo něco z doby, která se už nikdy nevrátí, z atmosféry, která se nedá zopakovat. Kolik báječných herců prošlo našimi dějinami i našimi divadly a co o nich víme? Máme jen pár vzpomínek v memoárech těch pamětníků, kteří podlehli spisovatelské marnivosti, zůstalo pár výstřižků a plakátů v divadelních archivech. Sám jsem byl při spoustě nádherných představení, která se už nikdy nevrátí, a vyčítám si, proč jsme nebyli tak předvídaví a nenahrávali si je alespoň na magnetofon, když už nás napadlo dát před hlediště kameru. Přitom takovou možnost – i když zdaleka ne dokonalou – už jsme tenkrát – v šedesátých, sedmdesátých, osmdesátých letech minulého století – měli.

Ale něco málo se našťestí přece jen zachovalo. Před časem jsem jel do Ústí nad Labem na představení a zároveň navštívit svého kamaráda Jindru Jukla. Ten kdysi u nás v divadle dělal zvukaře. Ani sám nevím proč, ale měl jsem náhlé nutkání zeptat se ho, jestli náhodou nemá magnetofonový záznam našeho představení *Hadrián z Římsů* od pana Václava Klimenta Klicpery. Chvilí na mě udiveně koukal a pak řekl:

„Nebudeš tomu věřit, ale zrovna teď jsem nahoře v kabině vložil tuhle hru do mašiny, že ti ji, až přijedeš, nabídnou.“

Tohle by asi byla lahůdka pro člověka, který se zabývá přenosem myšlenek, telepatii, věštěním a dalšími okultními disciplínami. Od doby, kdy jsme hru hráli, uběhlo už hodně času a nikdy předtím jsme se o ní s Jindrou nebavili. Ale zřejmě jsme na sebe a na to naše někdejší společné dílo tak intenzivně mysleli, že se naše myšlenky někde spojily a nedovolily ani jednomu z nás, abychom to zase pustili z hlavy.

Jindra mi hned vzácný šestnáctimilimetrový záznam pustil a já chvíli nebyl schopen slova. Byl jsem dojatý, že někoho napadlo vzít kameru do divadla, natočit to a ještě nám to předat. Byl jsem tím zá-

znamem fascinovaný a i po těch letech se mi to líbilo. Bylo to vážně dobré představení, paměť mě neklamala.

Ovšem tím víc lituji všeho, co jsme si marnotratně nechali utéct, co nemáme natočené nebo aspoň nahrané. Je mi líto, že si o tom všem krásném a mimořádném můžeme jenom povídat. Že nemáme kromě pár fotografií autentický záznam, na kterém bychom i po letech viděli, jak se tenkrát všechno hýbalo, jak to běhalo. Jak se dělalo divadlo. Co bychom věděli dneska o Voskovcovi a Werichovi, kdyby se nezachoval žádný film? Co bychom věděli o Vlastovi Burianovi, našem českém králi srandy? A králů srandy je všude na světě málo, jsou stejně vzácní jako bílé velryby. A možná ještě vzácnější.

O BIOGRAFU

Strašně rád jsem chodil v Kadani do kina – tenkrát se říkalo do biografu –, protože tam jsem poznával jiný svět. A ten jiný svět se mi strašně líbil. Nebyl jsem okamžitě fandou herců, k tomu se člověk musí dopracovat věkem, ale miloval jsem zvláštní atmosféru kina. Dodneška nevím, jak bych ji přesně definoval. Byla to směs touhy, tajemnosti a očekávání.

Kadaňské kino Moskva jsem miloval také kvůli vlaku. Vlastně vůbec nevím, proč byla na balkoně dlouhá vitrína s nádherným modelem osobního vlaku. Musel jsem ho vidět pokaždé, když jsem do kina přišel – ať už sám, nebo s rodiči. Ten dokonalý model, s kolejeji, návěstidlem a vším, co k vlaku patří, mi návštěvu kina ozvláštňoval.

Strašně rád jsem sedával v první řadě mezi ostatními dětmi. Svořně jsme lízali plátno a vřeštěli nadšením, když se zhaslo a plátno ožilo. Řval a ječel jsem také, stržený atmosférou očekávání. Miloval jsem znělku filmů ze studia Bratři v triku. Jásal jsem, když se na konci filmu animování bratři způsobně uklonili. To byla nádhera! A stejně nádherné byly všechny filmy, které jsme z první řady kadaňského kina přímo hltali. *Pan*

Prokouk režiséra Karla Zemana, *Vzpouira hraček* paní režisérky Hermíny Týrlové a Františka Sádka, loutkový western Jiřího Trnky *Árie prémie*, *Alibaba a čtyřicet loupežníků* s báječným Fernandem v hlavní roli...

Neznali jsme nic krásnějšího, nedovedli jsme si vysvětlit, jak je možné, že se na placatém plátně všechno pohybuje, že postavy mluví. Bylo to jako zjevení z jiného světa. Těžko se to s dnešními zkušenostmi chápe, ale bylo to tak. Děti z předtelevizní doby byly jiné, ty ještě věřily na zázraky. A já takovým předtelevizním dítětem jsem. Když bylo u nás zavedeno pravidelné televizní vysílání, bylo mi už jedenáct.

JAK TO BYLO U NÁS DOMA

Rodiče byli obchodníci, což jim vlastně bylo předurčeno. Mamincin tatínek, tedy můj dědeček, jí kdysi pořídil v Horní Cerekvi koloniál. Obchůdek malý jako dlaň, který snad byl opsán z Nerudových *Povídek malostranských*. V malé místnosti byl pultík, před něj se vešly tak dvě tři zákaznice. Maminka za pultíkem prodávala turecký med, cikorku, bonbony, mouku a ještě další nezbytné suroviny k vaření, ale ty už mě nezajímaly tolik jako sladkosti. Mimochodem, ví dneska ještě někdo, co to byla cikorka? Ano, pražený, drcený kořen čekanky, který se používal jako náhražka kávy.

Obchůdek nebyl ke zbohatnutí. Maminka později vyprávěla, že denní tržba byla něco kolem deseti korun. Ovšem bylo velmi praktické mít obchod ve stejném místě jako byt. Ten začínal hned za pultíkem, takže jsem vlastně v obchodě vyrůstal.

Tatínek byl pletařským dělníkem v místní továrně. Po skončení šichty sedl na kolo a objížděl vesnice, aby přivezl od sedláků vejčeka a máslo. To ale nebylo určeno na prodej v našem obchodě. Máslo s maminkou porcovali na menší kousky, které pak balili do bedýnek a posílali do Ústí nad Labem do velkoobchodu. Samozřejmě za to nějaká koruna byla.

Tak rodiče živili sebe a nás dva se sestrou a dělali by to určitě celý život. Jenomže v červnu roku pětáctýřicet se začalo osídlovat pohraničí a tatínka zřejmě zlákal velký svět. Zachtělo se mu města, a tak jsme se přestěhovali z malého města na Vysočině do Kadaně, města o něco většího, ležícího v dnešním Ústeckém kraji. Dostali tam do státní správy prodejnu potravin a té zůstali věrní až do penze, i když to samozřejmě velmi brzy nebyl jejich vlastní obchod, nýbrž státní. Ale jim to nevadilo. Stavovská čest je vždycky nutila vykonávat řemeslo dobře a hlavně poctivě.

Nikdy k ničemu nepotřebovali politiku. Ostatně, který obchodník potřebuje členství v nějaké straně k tomu, aby měl čerstvé zboží a lidé k němu rádi chodili? Ale politika si je našla sama. V osmačtyřicátém roce se po nich chtělo, aby vstoupili do komunistické strany. Tatínek nabídl maminku, říkal si, u ní to projde, po ní partaj nebude nic chtít. Opravdu se po ní nic nechtělo, jen jediné – aby chodila na schůze. Jenomže maminka byla na pravidelnou docházku nepořádná. Vůbec to nebrala vážně. Když poněkolkrát na schůzi nepřišla, začali jí vyhrožovat, že bude vyloučena. Jí to ale vůbec nepřipadalo nijak tragické, naopak jí taková výhrůžka přišla vhod. Dokonce natolik, že přestala na schůze chodit docela. Když si ji opět pozvali a vysvětlovali jí, že prostě na schůzi jít musí, odpověděla, že musí udělat v životě spoustu věcí, ale schůze mezi nimi není. Tak ji vyloučili. Ale poněvadž v obchodě stranická legitimace opravdu nebyla nutná, ani tehdy se tam totiž lidé příliš nehrnuli, problémy z toho nebyly.

Leckterá příkoří ovšem rodiče překousnout museli. I když popravdě, za problémy si vždycky mohli sami. Oba například pravidelně chodili do kostela. Sestra tam dokonce hrála na varhany a pan farář byl u nás doma pravidelným hostem.

Tatínek, jako správný bývalý venkovan, chtěl přivonět k maloměstu. Chtěl patřit k místní honoraci, a tak se u nás organizovaly pravidelné sobotní dýchánky, na které byl zván kromě pana faráře i ředitel

záložny a pan lékárník. Víc členů tenkrát místní honorace ani neměla. Maminka pokaždé upekla bábovku, pánové hráli mariáš a hovořili o závažných problémech světa.

To se ovšem rozneslo a naše rodina se ocitla na jakémsi indexu. Sestra se například nedostala na žádnou odbornou školu, ač se o to snažila. Krásně zpívala, chtěla studovat zpěv, ale na konzervatoř nedostala doporučení. Prý se má vyučit prodavačkou, když rodiče mají obchod. Tak to udělala a smířila se s tím, protože byla vlídná, klidná, vyrovnaná, a navíc byla v obchodě společně s rodiči. Ale jen co tam začala pracovat, přišlo se na to, že nejhorší ze všeho jsou rodinné obchody. Protože tam se dá dobře hrát hra „já na bráchu, brácha na mě“, může se rozkrádat a vzájemně se krýt. Tak se rodiny začaly rozstrkávat do různých obchodů. Došlo i na nás. Maminka byla v jedné prodejně, tatínek v další a sestra zase v úplně jiné. Pak bylo podezřelé i to, když byli členové rodiny v jednom městě. Proto se začalo dojíždět jinam. Trvalo pár let, než se pro změnu zase vyzkoumalo, že rodinná pospolitost je vlastně pro obchod dobrá, protože si členové rodiny vzájemně vyhoví a mají lepší výsledky než lidé úplně cizí. Tak se maminka, tatínek a sestra zase sešli v jedné prodejně.

RECEPT NA OSOBITOST

Každý člověk by měl být osobitý, něčím zajímavý a odlišný od ostatních. U herce je to dokonce veledůležité, protože i jeho zevnějšek ovlivňuje jeho role. Těžko bychom akceptovali plešatého Romea s nadváhou, na druhé straně by se nám asi nelíbil urostlý krasavec v roli Švejka. Princezny mají být krásné, ježibaby odporné, zloduší hnusní a ušlechtilí lidé přitažliví. Ne vždycky se to povede, ale každopádně zevnějšek herce určuje k jistému typu rolí.

Také moje herecké zařazení ovlivnil můj zevnějšek. Musel jsem zapomenout na dramatické a milovnické role, protože mě zdobil na prv-

ní pohled viditelný a nepřehlédnutelný předkus. A představte si, že se mi o něj nepostarala matička příroda, ale vyrobil jsem si ho – trpělivě a systematicky – já sám.

Rodiče lpěli na tom, že s nimi musím jít každou neděli dopoledne do kostela. Moc se mi nechtělo, zvlášť když ostatní kluci hráli venku fotbal. Ale neměl jsem na výběr. Návštěva kostela byla nepsaným rodným zákonem, tam se prostě muselo.

Jeden čas jsem dokonce ministroval, ale naštěstí jsem se tím mezi kamarády neznemožnil. Právě naopak, kluci byli rádi, protože ministrování nebylo zadarmo. Občas jsem dostal nějakou tu korunu a s klukama jsme výdělek okamžitě proměnili za griliáš a zmrzlinu v cukrárně, kde pracovala jako vedoucí moje sestra Maruška. Ta nikdy nebyla lakomá, zmrzlinu jsme u ní mívali dokonce gratis. To mě pasovalo do čela klukovské party, protože kdo jiný mohl kolektivu zaručit taková privilegia jako já s cukrářkou v rodině?

Ministrování jsem se ale po čase zbavil, nicméně z povinnosti pravidelných nedělních návštěv kostela mě to nevyvázalo. Tam jsem musel chodit dál. A celou hodinu mše jsem se nepředstavitelně nudil. Tatínek klečel a hleděl upřeně před sebe, maminka klečela také, modlila se a já klečel vedle ní. Jednou jsem se pověsil předními zuby za rantlík kostelní lavice. Bylo to nesmírně příjemné, krásně to tlačilo a já vydržel takhle viset celou hodinu. Stal se z toho jakýsi můj vlastní pravidelný nedělní rituál. Navíc tajný, protože o tom nikdo nevěděl, rodiče mě během mše nesledovali.

Zkuste viset celou vahou těla neděli co neděli za přední zuby! To by se udělal předkus každému, natož dítěti, které je ve vývinu a všechno v jeho organismu je v pohybu. Když o tom tak přemýšlím, dost se divím, že jsem si přední zuby vůbec zachoval, že se nevyvrátily! Ale asi to bylo mojí muší dětskou vahou. Dneska už bych takhle viset nemohl.

Mého předkusu si dlouho nikdo nevšiml, a když se nad ním potom všichni pozastavovali, byl už vymodelovaný, zafixovaný, nezvratný.

A protože jeho výroba byla velmi zábavná, ani mě to nemrzelo. V zrcadle jsem se neprohlížel, o holkách ještě nepřemýšlel a při fotbale nebo lízání zmrzliny mi předkus nepřekážel. Mimochodem, stopy mých zubů jsou na kostelní lavici v Kadani patrné dodnes.

PÁNBŮH RADÍ JENOM JEDNOU

Jako dítě jsem neměl nouzi o kamarády. Ostatně, kdo by neměl rád kluka z kšeftu a se štedrou sestrou z cukrárny! Zvláště když se ten kluk může rozdat. A tak mě měli v oblíbě kluci ze sousedství i spolužáci, nepamatuji si, že bych si někdy neměl s kým hrát. Ale tohle nebyli moji jediní kamarádi. Kamarádil jsem také s místními cikány. A dobře jsem dělal, protože moji cikáni měli věrné duše a znají se ke mně dodnes. A jsou to pro mne stále cikáni, i když už se jim dávno říká Romové, ale starým dobrým kamarádům přece nebudu měnit jméno.

Před lety jsem šel se svou ženou Jájou po kadaňském náměstí. Kráčeli jsme a spolu s námi tam byl i můj vlastní život. Chtěl jsem se před Jájou pochlubit místem, kde jsem vyrůstal. Musím předeslat, že moje žena je dcerou kavárníka Krejčíka z Václavského náměstí, možná si ještě dneska někdo vzpomene na jejich vyhlášenou kavárnu nad Daxem. A tato dáma, se kterou jsem měl před svatbou, najednou stála obklopena cikány různých věkových kategorií. Jeden z nich, můj dávný kamarád Pepíček Heka, mě už objímal, ostatní cikáni po mně skákali, štouchali do mne, jeden přes druhého mi něco říkali. Prostě mi po svém dávali najevo radost ze shledání.

Padl návrh, že půjdeme setkání oslavit do Bílého Beránka. Když se to takhle vysloví, máte pocit, že míříte do vznešeného podniku, kde se servíruje na stříbře a hosté jsou usazení v plyšových fotelech. Ve skutečnosti šlo o lokál, kam se člověk bál vstoupit i ve dne, natož po setmění. Já ale mám k Bílému Beránkovi vztah, protože tam mám do-

movské právo. Je pochopitelné, že jsem se své nastávající chtěl pochlu-
bit i svým druhým domovem.

Vešli jsme. Jako první se zvedla stará cikánka, v ruce skleničku, kte-
rá byla naposledy umytá, když byla vyrobená. Velkoryse mi ji podala
se slovy: „Vypi, Jóži, vypi!“ Vzal jsem skleničku, aniž bych zkoumal její
obsah, řekl: „Na zdraví!“ – a vypil nápoj na ex. Teprve tehdy jsem po-
chopil, že šlo o obyčejné víno, ale vypil bych, i kdyby ve skleničce bylo
cokoliv. Radím všem, kdo nemáte zkušenosti stejné jako já – vždycky
vypijte. Nedělejte drahoty, nenamítejte, že by se sklenička mohla umýt,
že nejdřív musíte vědět, co je to za tekutinu. Urazit je totiž velmi lehké
a náprava je někdy takřka nemožná. Proto je mnohem jednodušší za-
vřít oči a vypít, protože tím dáváte najevo, že dotyčnému důvěřujete.

Cikánka jásala: „Vypil, Jóži, vypil! Je pořád náš!“ A já svou nastá-
vající nechal s cikány u stolu a šel s kamarádem Pepíčkem Hekou do
kuchyně. Tedy do místnosti, které se kuchyň říkalo, protože tam byl
sporák. Ale nevzpomínám si, že by se na něm někdy vařilo. Dokonce
si vůbec nevzpomínám, že bych někdy některého cikána viděl jíst. Oni
snad vůbec nejedí, oni jenom pijí.

Když jsme se vrátili, cikáni byli s mojí nastávající – vznešenou dce-
rou pražského kavárníka – náramně spřátelení. Také ona se tvářila
spokojeně. V ruce měla velikou kytici růží, pro které jí na záhony míst-
ního autobusového nádraží doběhl Pepa Štechmiler, další „bílej“, co
měl do téhle restaurace dveře otevřené. Navíc vypadal okouzleně, sko-
ro zamilovaně. Pořád se na ni díval a pak se ke mně naklonil se slovy:
„Pepo, nech nám ji tady, ty si v Praze najdeš jinou!“

Všichni s ním souhlasili. I oni měli zasněné výrazy, jaké jsem v je-
jich očích nikdy neviděl. Skoro bych řekl, že došlo k hromadnému za-
milování. Z toho jsem nadšený nebyl, měli jsme přece před svatbou.
A tak jsem usoudil, že nastala pravá chvíle k odchodu. Nevydal jsem
se přece po stopách své minulosti, abych ztratil někoho, s nímž jsem
plánoval svoji budoucnost.